

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΙΣΤΟΡΙΑ

Γ' Γενικού Λυκείου
Ανθρωπιστικών Σπουδών

Σάββατο 14 Απριλίου 2018 | Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

- α) Γ3: σελίδα 48 «Στην περίοδο ... του έθνους.»
- β) Γ3: σελίδα 86 «Το μοναδικό νέο ... το 1908.»
- γ) Ε2: σελίδα 208 «Ένα σοβαρό ζήτημα ... και εγκατάστασής του.»

Προσοχή! Πρέπει να γίνει αναφορά στη χρονική περίοδο αλλιώς η απάντηση θα θεωρηθεί ελλιπής. Ενδεικτικά: «Κατά την περίοδο της πρώτης κυβέρνησης της Κρητικής Πολιτείας ...»

ΘΕΜΑ Α2

- α) Λ
- β) Σ
- γ) Λ
- δ) Λ
- ε) Σ

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΘΕΜΑ Β1

- α) Β8: σελίδα 33 «Η πιο χαρακτηριστική ... κατά τον 19^ο αιώνα.»
- β) Β8: σελίδα 33 «Στις μικρότερες ... σιδηροδρομικού δικτύου.»

ΘΕΜΑ Β2

- α) Ε4γ: σελίδα 213 «Οι Μεγάλες Δυνάμεις ... προς τους επαναστάτες.»
- β) Ε4γ: σελίδα 214-215 «Η κρίση μετατοπίστηκε ... σουλτανική επικυριαρχία.»

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

(Με πλάγια γράμματα παρατίθενται τα αποσπάσματα από το σχολικό βιβλίο)

- α) Το συγκεκριμένο παράθεμα αποτελεί την ίδια την προκήρυξη της προσωρινής κυβέρνησης του Ελευθέριου Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη μετά το κίνημα της Εθνικής Άμυνας. Στην προκήρυξη αυτή, που δημοσιεύτηκε στην πρώτη σελίδα της «Εφημερίδος της Προσωρινής Κυβερνήσεως» που εκδόθηκε στα Χανιά και είναι υπογεγραμμένη από τον ίδιο τον Βενιζέλο και τον Παύλο Κουντουριώτη, παρατίθενται τα αίτια που οδήγησαν στο Κίνημα της Θεσσαλονίκης.

Αρχικά, ο Βενιζέλος, με εμφανή την αγανάκτηση του ελληνικού λαού, τονίζει ότι η κατάσταση στη χώρα μας έχει εκτραχυνθεί. Συγκεκριμένα, οι πίκρες, ο ευτελισμός και η ταπείνωση της Ελλάδας έχουν φτάσει στο απροχώρητο. Υπεύθυνο για όλη αυτήν την κατάσταση ο Βενιζέλος θεωρεί την πολιτική που έχει ακολουθήσει η χώρα μας εδώ και ενάμιση χρόνο, από τη στιγμή δηλαδή της έναρξης του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου και ο ίδιος αποφεύγει να εξετάσει τα όποια κίνητρα ή συμφέροντα κρύβονται πίσω από τη συγκεκριμένη πολιτική. Στην πηγή τονίζεται ότι η Ελλάδα αυτό το διάστημα έχει αλλάξει εξ ολοκλήρου μορφή, τόσο πολύ μάλιστα που να μην έχει καμία ομοιότητα με την Ελλάδα πριν από ενάμιση χρόνο, οπότε η χώρα μας, έχοντας βγει νικήτρια από τους

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

Βαλκανικούς πολέμους, είχε γίνει υπολογίσιμη πλέον δύναμη και ήταν έτοιμη να αφιερωθεί στο δύσκολο έργο της ενσωμάτωσης των νέων περιοχών που προσάρτησε. Ο Βενιζέλος έμμεσα κατηγορεί το Στέμμα, δηλαδή τον βασιλιά Κωνσταντίνο, που επηρεασμένος από κακούς συμβούλους, επέμεινε στην άσκηση προσωπικής πολιτικής, εξαιτίας της οποίας η Ελλάδα απομακρύνθηκε από τους παραδοσιακούς φίλους της, εννοώντας τους Αγγλογάλλους και επιζήτησε να προσεγγίσει τους παραδοσιακούς εχθρούς της, εννοώντας τους Τούρκους και τους Βούλγαρους, που ήταν σύμμαχοι των Γερμανών στον Α Παγκόσμιο πόλεμο και εχθροί της χώρας μας στους Βαλκανικούς πολέμους.

Σύμφωνα με τις ιστορικές μας γνώσεις, με αφορμή τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, εκφράστηκαν διαφορετικές απόψεις ως προς τη σκοπιμότητα ή μη της συμμετοχής της Ελλάδας στον πόλεμο. Οι Φιλελεύθεροι τάσσονταν υπέρ της συμμετοχής στον πόλεμο, στο πλευρό της Αντάντ, επειδή προσδοκούσαν ότι με αυτόν τον τρόπο η Ελλάδα θα είχε εδαφικά οφέλη. Ο βασιλιάς και το Γενικό Επιτελείο είχαν διαφορετική εκτίμηση. Θεωρούσαν ανεύθυνη τη θέση των Φιλελευθέρων, εκτιμώντας ότι η έκβαση του πολέμου ήταν αβέβαιη και θα μπορούσαν να νικήσουν οι Κεντρικές δυνάμεις. Δεδομένης της κυριαρχίας της Αγγλίας στην ανατολική Μεσόγειο, και παρά τους δεσμούς του με τη Γερμανία, ο Κωνσταντίνος δεν μπορούσε να ζητήσει συμμετοχή στον πόλεμο στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων, γι' αυτό έλαβε θέση υπέρ της ουδετερότητας της Ελλάδας. Η εμμονή του Κωνσταντίνου στη θέση αυτή, τον οδήγησε να δράσει με τρόπο που υπέσκαπτε τα θεμέλια του πολιτικού συστήματος. Ο βασιλιάς ανέπτυξε μυστική διπλωματία εν αγνοία της κυβέρνησης, καταφεύγοντας ακόμη και σε παράνομα μέσα (π.χ. παράδοση απόρρητων διπλωματικών εγγράφων στους Γερμανούς). Το 1915 προκάλεσε δύο φορές την παραίτηση της κυβέρνησης.

Στις εκλογές που προκηρύχθηκαν μετά τη δεύτερη παραίτηση του Βενιζέλου, δεν συμμετείχαν οι Φιλελεύθεροι, καθώς θεωρούσαν την ενέργεια του βασιλιά ως παραβίαση του συντάγματος. Εκδηλώσεις βίας και φανατισμού δημιούργησαν χάσμα ανάμεσα στις δύο παρατάξεις και κυριάρχησε το μίσος. Όποιος ήταν κατά του πολέμου, κινούσε αμέσως την υποψία στους Βενιζελικούς, ότι ήταν κατά της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, κατά των εθνικών συμφερόντων. Οι Αντιβενιζελικοί έβλεπαν στο πρόσωπο των Βενιζελικών βίαιους πράκτορες της Αντάντ, που μάχονταν τον βασιλιά, κατέστρεφαν την ενότητα του έθνους και έθεταν σε κίνδυνο το κράτος. Τα δύο κόμματα διέφεραν όλο και λιγότερο μεταξύ τους στην πολιτική πρακτική και την προπαγάνδα, παράλληλα όμως όλο και

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

περισσότερο ενισχυόταν ο διπολισμός. Στα μέσα του 1916 το Κοινοβούλιο χάθηκε ουσιαστικά από το προσκήνιο. Το κλίμα της εποχής επέτρεψε να συμμετάσχουν στη διαμάχη και στρατιωτικοί, οι οποίοι δημιούργησαν δύο οργανώσεις αντίθετες μεταξύ τους, ανάλογα με το αν τα συμφέροντα κάθε ομάδας εξυπηρετούνταν από τον πόλεμο ή την ουδετερότητα. Στις 26 Σεπτεμβρίου ο Βενιζέλος συγκρότησε δική του κυβέρνηση στη Θεσσαλονίκη. (Δ4α σελίδα 94-95)

Συνεχίζοντας με την προκήρυξη του κινήματος της Θεσσαλονίκης, ο Βενιζέλος αναφέρει τα οδυνηρά αποτελέσματα αυτής της πολιτικής, εξαιτίας της οποίας θρηνεί ο ελληνικός λαός. Συγκεκριμένα, στον εσωτερικό τομέα η χώρα μας μαστίζεται από ακυβερνησία και αναρχία, καθώς βρίσκεται σε κατάσταση συνταγματικής κρίσης και αποσύνθεση, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τις γνώσεις μας. Όσον αφορά τον εξωτερικό τομέα, η χώρα μας βρίσκεται σε απομόνωση και είμαστε περιφρονημένοι, καθώς έχουμε απολέσει το κύρος και την υπόληψη, που είχαμε αποκτήσει και μας χλευάζουν. Στη συνέχεια, επισημαίνει ότι ο αξιόμαχος και νικηφόρος ελληνικός στρατός των Βαλκανικών πολέμων του 1912-1913 φεύγει ταπεινωμένος αμαχητί από τις περιοχές που απελευθέρωσε πριν τρία χρόνια, εννοώντας τη Μακεδονία.

Για όλους τους παραπάνω λόγους, σύμφωνα με την προκήρυξη, ο Βενιζέλος και οι αξιωματικοί του κινήματος της Εθνικής Άμυνας αναλαμβάνουν με υψηλή την αίσθηση του καθήκοντος και με έκδηλο ενθουσιασμό την εντολή του λαού να περισώσουν την κατάσταση και ζητούν από όλον τον ελληνικό λαό να τους συνδράμει σ' αυτό το δύσκολο έργο που αναλαμβάνουν. Στη συνέχεια επισημαίνεται ότι αφού το κράτος, με την επιπόλαιη πολιτική του και με την εμμονή του Κωνσταντίνου στη λύση της ουδετερότητας, πρόδωσε το καθήκον του να προστατεύει τα συμφέροντα της Ελλάδας, εναπόκειται στο λαό να προσπαθήσει να ολοκληρώσει το έργο της προστασίας των εθνικών συμφερόντων, που θα έπρεπε να έχει επιτελέσει το κράτος. Τέλος, στην προκήρυξη ο Βενιζέλος ζητά τη συνδρομή κάθε Έλληνα, που νιώθει ότι οποιαδήποτε περαιτέρω ανοχή των καταστροφών και του ευτελισμού, που προκάλεσε στη χώρα μας η εφαρμοσθείσα πολιτική, θα ισούται και με «εθνικό θάνατο» και είναι βέβαιος ότι το Έθνος, που καλείται σε εθνικό συναγερμό εξαιτίας της απουσίας του κράτους, θα πραγματοποιήσει και πάλι το θαύμα εκείνο που χρειάζεται ώστε να επανέλθει στην τροχιά από την οποία παρέκκλινε εδώ και ενάμιση χρόνο.

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

β) (Η απάντηση στο β' ερώτημα είναι μόνο από το σχολικό βιβλίο)

Η συμμετοχή της Ελλάδας στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο έγινε κάτω από δύσκολες και περίπλοκες συνθήκες. Η σύγκρουση του παλατιού με τον Βενιζέλο, ο Διχασμός, όπως ονομάστηκε, η άσκοπη και δαπανηρή επιστράτευση του 1915, η δημιουργία της κυβέρνησης της Εθνικής Άμυνας στη Θεσσαλονίκη και η διάσπαση της χώρας σε δύο ουσιαστικά κράτη, ο συμμαχικός αποκλεισμός και οι συγκρούσεις, είχαν οπωσδήποτε μεγάλο οικονομικό και κοινωνικό κόστος και υπονόμισαν πολλά από τα κεκτημένα της προηγούμενης περιόδου. Όταν, με την επέμβαση των Συμμάχων, ενοποιήθηκε το 1917 η χώρα υπό τον Βενιζέλο, στάθηκε αδύνατο να αναλάβει, χωρίς εξωτερική αρωγή, το κόστος της συμμετοχής στον πόλεμο. Οι Σύμμαχοι προχώρησαν τότε σ' έναν ιδιόμορφο δανεισμό της χώρας, που θα είχε οδυνηρές συνέπειες στο μέλλον.

Η Γαλλία, η Μεγάλη Βρετανία και οι ΗΠΑ ενέκριναν κατ' αρχήν μεγάλα δάνεια προς την Ελλάδα: 12.000.000 λίρες Αγγλίας, 300.000.000 γαλλικά φράγκα και 50.000.000 δολάρια ΗΠΑ. Ο δανεισμός ήταν όμως θεωρητικός. Το ποσά αυτά δεν εκταμιεύτηκαν ούτε δόθηκαν στην Ελλάδα. Θεωρήθηκαν κάλυμμα για την έκδοση πρόσθετου χαρτονομίσματος, με το οποίο η κυβέρνηση Βενιζέλου θα χρηματοδοτούσε την πολεμική της προσπάθεια. Ένα είδος αποθέματος, δηλαδή, σε χρυσό και σε συνάλλαγμα, που δεν βρισκόταν όμως υπό τον έλεγχο της χώρας. Η Ελλάδα, πάντως, χρηματοδότησε με τον τρόπο αυτό την πολεμική συμμετοχή της στο μακεδονικό μέτωπο, την εκστρατεία στην Ουκρανία και την Κριμαία, και την πρώτη φάση της στρατιωτικής εμπλοκής στη Μικρά Ασία. Οι συνέπειες αυτής της ιδιόμορφης νομισματικής ισορροπίας δεν άργησαν να φανούν. (Γ4 σελίδα 50)

ΘΕΜΑ Δ1

(Με πλάγια γράμματα παρατίθενται τα αποσπάσματα από το σχολικό βιβλίο)

Το συγκεκριμένο παράθεμα του R. Clogg «Συνοπτική Ιστορία της Ελλάδας», παρουσιάζει την πολιτική τοποθέτηση των προσφύγων μετά τον ερχομό τους στην Ελλάδα το 1922. Αρχικά, από την πηγή αντλούμε την πληροφορία ότι οι πρόσφυγες κατάφεραν να διαδραματίσουν καταλυτικό ρόλο στην πολιτική ζωή της χώρας μας την

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

περίοδο του μεσοπολέμου, 1919-1939. Αυτό κατά κύριο λόγο οφείλεται στον τεράστιο αριθμό προσφύγων που έφτασε στην Ελλάδα και στο ότι ήταν συμπαγώς εγκαταστημένοι σε προσφυγικούς συνοικισμούς, οπότε και κατόρθωσαν να διαμορφώσουν μια άρρηκτη κοινωνική ομάδα με σταθερή και ενιαία πολιτική γραμμή, επηρεάζοντας κατ' επέκταση το πολιτικό γίνεσθαι της χώρας. Αυτό, όπως ήταν επόμενο, προκάλεσε τη δυσaráεσκεια μιας συντηρητικής μερίδας γηγενών, κυρίως Αντιβενιζελικών, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τις ιστορικές μας γνώσεις.

Η διάσταση προσφύγων και γηγενών εκφράστηκε κυρίως στην πολιτική ζωή. Πριν ακόμη από την παροχή στέγης και εργασίας, οι πρόσφυγες απέκτησαν την ελληνική ιθαγένεια και πολιτικά δικαιώματα. Εντάχθηκαν στο κόμμα του Βενιζέλου τόσο ως ψηφοφόροι όσο και ως πολιτευτές, βουλευτές και υπουργοί. Οι Αντιβενιζελικοί και ο αντιβενιζελικός τύπος καλλιεργούσαν το μίσος εναντίον τους (Ε1 σελίδα 165). Ήδη από την εκφώνηση μας δίνεται η πληροφορία ότι οι πρόσφυγες τάχθηκαν στο κόμμα των Φιλελευθέρων, γιατί θεωρούσαν υπαίτιους του ξεριζωμού τους τους Αντιβενιζελικούς, γεγονός που τεκμηριώνεται και από τις ιστορικές μας γνώσεις. (Εισαγωγή: Μετά την υπογραφή της συνθήκης των Σεβρών...) Οι Φιλελεύθεροι προκήρυξαν εκλογές για αναθεωρητική εθνοσυνέλευση, με στόχο να νομιμοποιήσουν τις μέχρι τότε ενέργειές τους και να περιορίσουν τις αρμοδιότητες του βασιλιά. Η συνασπισμένη αντιπολίτευση, όμως, απροσδόκητα κέρδισε τις εκλογές. Ο Βενιζέλος έφυγε στο εξωτερικό. Η νέα κυβέρνηση έκανε δημοψήφισμα για την επιστροφή του Κωνσταντίνου (ο οποίος ήταν ανεπιθύμητος στους συμμάχους), στο οποίο η ετυμηγορία ήταν υπέρ του βασιλιά. Δίστασε όμως να αλλάξει την εξωτερική πολιτική και να επιδιώξει ειρηνική λύση. Το μέτωπο κατέρρευσε, με αποτέλεσμα την ολοκληρωτική ήττα. (Δ4β σελίδα 96-97) Οι πρόσφυγες, λοιπόν, κατηγορούσαν τους Αντιβενιζελικούς για μια σωρεία λαθών, που οδήγησαν στην κατάρρευση του μετώπου, όπως η επάνοδος του βασιλιά Κωνσταντίνου, η οποία έδωσε το πρόσχημα στους συμμάχους να μας εγκαταλείψουν.

Στο παράθεμα παρατίθεται και η πληροφορία ότι μερικοί από τους μη προνομιούχους πρόσφυγες είχαν επηρεαστεί από τα επαναστατικά δόγματα του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδος. Σύμφωνα με τις ιστορικές μας γνώσεις το 1918 ιδρύθηκε το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος (Σ.Ε.Κ.Ε) που μετονομάστηκε σε Κ.Κ.Ε. το 1924, το οποίο σύμφωνα με την πηγή είχε κάποιους ηγέτες που κατάγονταν από την Ανατολία, δηλαδή τη Μικρά Ασία. Είναι γνωστό ότι μια μεγάλη μερίδα προσφύγων ανήκε στα κατώτερα στρώματα και ζούσαν σε άθλιες συνθήκες για πάρα πολλά χρόνια, καθώς επίσης και ότι στελέχωσε τις βιομηχανίες ως φθηνό εργατικό δυναμικό. Ήταν επόμενο λοιπόν λόγω των άθλιων συνθηκών διαβίωσης και εργασίας να ασπαστούν

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

σοσιαλιστικές ιδεολογίες και να ενταχθούν στο κομμουνιστικό κόμμα. Ωστόσο, η πηγή μας πληροφορεί ότι ανακόπηκε η απήχηση του κομμουνισμού στην τάξη των προσφύγων, λόγω της εμμονής της Κομιντέρν μεταξύ του 1924 και 1935 το ελληνικό Κομμουνιστικό Κόμμα να υποστηρίζει την ιδέα ενός αυτόνομου Μακεδονικού κράτους, που θα είχε ως συνέπεια την απόσπαση μιας μεγάλης περιοχής της Βόρειας Ελλάδας, που εκτός του ότι αντίκειται στην εθνική συνείδηση όλων των Ελλήνων, θα είχε ως επίπτωση έναν δεύτερο ξεριζωμό, που δεν ήταν διατεθειμένοι οι πρόσφυγες να ξαναζήσουν, τη στιγμή που είχαν εγκατασταθεί και ενσωματωθεί στη νέα τους πατρίδα.

Στην πραγματικότητα, σύμφωνα με την πηγή, η συντριπτική πλειοψηφία των προσφύγων παρέμεινε πιστή στον Ελευθέριο Βενιζέλο, το «χαρισματικό οραματιστή μιας Μεγάλης Ελλάδας και επίδοξο ελευθερωτή τους». Βασική θέση του βενιζελισμού, ήδη από το 1910, ήταν η ενσωμάτωση του εκτός συνόρων ελληνισμού και η Συνθήκη των Σεβρών (10 Αυγούστου 1920) αποτέλεσε τη μεγαλύτερη διπλωματική επιτυχία της Ελλάδας, που πιστώθηκε στον Βενιζέλο, κάνοντας απτή πραγματικότητα το όραμα της Μεγάλης Ιδέας. Δυστυχώς, δεν κατάφερε να ολοκληρώσει το αλτρωτικό του όραμα λόγω της Μικρασιατικής καταστροφής, αλλά γι' αυτό ευθύνεται, σύμφωνα με το παράθεμα, τόσο η προδοσία της αντιπολιτευτικής δράσης, όσο και οι μηχανορραφίες των Μεγάλων Δυνάμεων - Συμμάχων, που με το πρόσχημα της επανόδου του γερμανόφιλου βασιλιά Κωνσταντίνου το 1920, μας εγκατέλειψαν και οικονομικά, αποσύροντας την κάλυψη του χαρτονομίσματος στον θεωρητικό δανεισμό του 1917, αλλά και πολιτικά, γεγονός που οδήγησε στην κατάρρευση του μετώπου. Οι πρόσφυγες, επίσης, ψήφισαν σε μεγάλο βαθμό υπέρ της κατάργησης της μοναρχίας στο δημοψήφισμα του 1924 με το συντριπτικό αποτέλεσμα 70% υπέρ της δημοκρατίας, 758.472 έναντι 325.322 ψήφων. Τέλος, σύμφωνα με την πηγή, οι πρόσφυγες έμειναν πιστοί στον Βενιζέλο και μετά την προσέγγισή του με τον Κεμάλ το 1930 και την υπογραφή της συμφωνίας της Άγκυρας, στις 10 Ιουνίου του 1930, και των επιμέρους συμφωνιών στις 30 Οκτωβρίου του ίδιου έτους, κατά τις οποίες έγιναν παραχωρήσεις στην ουσία μόνο από την ελληνική μεριά στο ζήτημα των αποζημιώσεων για την τεράστια ακίνητη περιουσία που εγκατέλειψαν οι Έλληνες πρόσφυγες στην Τουρκία.

Σύμφωνα με τις ιστορικές μας γνώσεις, οι μεταγενέστερες εξελίξεις έδειξαν ότι οι προσδοκίες από τη λύση που δόθηκε σε κάποια ζητήματα με τις ελληνοτουρκικές συμφωνίες του 1930 διαψεύστηκαν. Βέβαια, για ένα μεγάλο διάστημα δεν σημειώθηκαν τριβές μεταξύ των δύο κρατών και δεν αμφισβητήθηκαν τα μεταξύ τους σύνορα. Αυτό

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ήταν και η βασική επιδίωξη του Έλληνα πρωθυπουργού. Ο συμψηφισμός όμως των ανταλλάξιμων, ελληνικών και μουσουλμανικών περιουσιών, προκάλεσε θύελλα αντιδράσεων ανάμεσα στους πρόσφυγες. Με τη συμφωνία αυτή η κατά πολύ μεγαλύτερη περιουσία των ανταλλάξιμων Ελλήνων ορθοδόξων της Τουρκίας εξισώθηκε με την αντίστοιχη περιουσία των μουσουλμάνων της Ελλάδας. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την παρακράτηση του 25% της προκαταβολής της αποζημίωσης από την Εθνική Τράπεζα και της άρνησης διακανονισμού των προσφυγικών χρεών, απομάκρυνε τμήμα του προσφυγικού κόσμου από την εκλογική βάση του κόμματος των Φιλελευθέρων και συνέβαλε στην ήττα του στις εκλογές του 1932 και του 1933. **(Δ2 σελίδα 161-162).**